

РОЗДІЛ 8
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.222

КРИТЕРІЙ ОСУДНОСТІ СУБ'ЄКТА КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ
У СВІТЛІ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

CRITERIA OF SANITY OF THE SUBJECT OF CORRUPTION-RELATED OFFENCES
IN THE VIEW OF THE NORMS OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Гладкий В.В.,
асистент кафедри публічного права
Вищої менеджерської школи у Легниці

Автор піддає критичному аналізу норми кримінального закону в частині осудності суб'єкта злочину, уточнює структуру критеріїв осудності та співвідносить їх із суб'єктом корупційного злочину. Особлива увага приділяється юридичному та патопсихологічному критерію осудності як найбільш складній одиниці структури формули осудності. У висновках до статті узагальнюються отримані під час дослідження результати.

Ключові слова: корупція, свідомість, суб'єкт злочину, судова експертиза, формула осудності.

Автор поддаёт критическому анализу нормы уголовного закона в части вменяемости субъекта преступления, уточняет структуру критериев вменяемости и соотносит их с субъектом коррупционного преступления. Особое внимание уделяется юридическому и патопсихологическому критерию вменяемости как наиболее сложной единице структуры формулы вменяемости. В выводах к статье обобщаются полученные в ходе исследования результаты.

Ключевые слова: коррупция, сознание, субъект преступления, судебная экспертиза, формула вменяемости.

The author critically analyzes the norms of the criminal law in terms of sanity of the subject of the crime, clarifies the structure of the criteria for sanity and correlates them with the subject of the corruption-related offences. Particular attention is paid to legal and pathopsychological criterion of sanity, as the most complex structural unit of the formula of sanity. The conclusions summarize the results obtained in the course of the research.

Key words: consciousness, corruption, forensic examination, formula of sanity, subject of crime.

Постановка проблеми. Стаючи істотою суспільною, людина взяла на себе тягар зобов'язань, сформований ідеєю суспільної корисності кожного члена суспільства, що, зокрема, також передбачає: обмеження свободи індивіда на користь «свободи» суспільства шляхом виконання кожним членом суспільства тих чи інших звичаїв, правових звичаїв, а далі – правових норм, юридичної та іншої соціальної відповідальності за невиконання означених зобов'язань [1, с. 48–49]. Поведінка членів суспільства, що відхилялась від «нормальної», підлягала осуду, а порушник – покаранню, у результаті чого захищалась ідея суспільного блага, в межах якої досяжним є повний цикл нормального існування людини. Поряд із тим повною мірою доречним та справедливим є покарання людини за ті діяння, які порушник вчинив осмислено, бажаючи чи допускаючи деструктивного наслідку своїх діянь для суспільства. Саме тому доведення факту, який свідчив би про те, що злочинні діяння осіб, якими вони не могли повною мірою керувати та/або адекватно осмислювати, з давніх часів унеможлиблювало осуд, покарання.

Утім, неспроможність особи під час вчинення злочину повною мірою керувати своїми суспільно небезпечними діяннями та/або адекватно осмислювати їх – це обставина, яка потребує суттєвої конкретизації, адже довільне інтерпретування окреслених здатностей особи може викривити фундаментальні принципи права. Особливим чином це питання стосується найбільш небезпечних для суспільства діянь, серед яких чільне місце займають діяння, що зумовлюють чи стверджують корупцію у державі, яка є феноменом, який має широкий спектр варіацій практичного прояву та деструкції циклу нормального існування людини у суспільстві [див. дет.: 2]. Небезпечність корупційних злочинів зумовлює науковий інтерес до характеристики корупціонерів, зокрема, їх осудності.

Стан опрацювання. Зважаючи на очевидну концептуальну важливість понять «осудність», «обмежена осудність» і «неосудність», питанню визначення змісту цих понять було присвячено низку наукових досліджень у галузі права (зокрема, О.М. Бандурки, В.М. Бурдіна, В.М. Куца, С.Я. Лихової, Н.О. Нестеренко, Н.О. Орловської, Б.А. Спасенникова, С.І. Тихенка, Г.О. Усатого, С.М. Шишкова). Поряд із тим, не применшуючи наукової вагомості вже опублікованих праць з означеного питання, наголосимо, що критерії осудності суб'єкта корупційного злочину ще комплексно не розглядалися достатньою мірою у вітчизняній та зарубіжній кримінально-правовій науці.

Метою статті є уточнення формули осудності суб'єктів корупційного злочину, а також з'ясування особливостей елементного складу формули осудності розглядуваних суб'єктів злочину. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення таких завдань: 1) проаналізувати норми кримінального закону, котрими врегульовується питання осудності, та наукову літературу, в якій висвітлюються питання критеріїв осудності й характеристики суб'єктів злочину та суб'єктів корупційних злочинів зокрема; 2) окреслити структуру формули осудності суб'єкта злочину; 3) з'ясувати специфіку критеріїв осудності в контексті суб'єктів корупційних злочинів.

Виклад основного матеріалу. Осудність постає невід'ємною ознакою суб'єкта злочину та передумовою кримінальної відповідальності, що тісно пов'язана із взаємною залежністю норми та відхилень від неї як діалектичних категорій, а також із проблемою свободної та несвобідної поведінки людини, психічним здоров'ям та іншими психічними станами індивіда [3, с. 8]. У цьому контексті варто мати на увазі, що поняття «осудність суб'єкта корупційного злочину» є похідним від загального поняття осудності, тобто під цим поняттям варто розуміти: (1) суб'єктивний, однак, об'єктивно фіксований показник

(у межах формули осудності, яка складається з юридичного та патопсихологічного, психіатричного критеріїв осудності) можливості притягнення особи до кримінальної відповідальності за корупційний злочин, визнання її винною у вчиненні корупційного злочину та відповідальною за її наслідки; (2) *здатність* особи, яка вчиняє корупційний злочин, у момент вчинення злочину усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпечність корупційного діяння, керувати цим діянням.

Що стосується першого критерію осудності суб'єкта корупційного злочину, то таким є *юридичний та патопсихологічний (психологічний) критерій* – кількісний критерій осудності, що відображає принцип єдності свідомості та діяльності особи (як підстава констатації її вини у світлі Закону про кримінальну відповідальність): особа може бути винною, якщо вона могла усвідомлювати власні діяння та керувати ними.

Зокрема, вчені зазначають, що цей критерій є таким, що узагальнює характеристику стану неосудності, виражену в психологічних поняттях. «Він абстрагує конкретні клінічні дані, котрі мають свідчити про таке хворобливе порушення відбивної діяльності головного мозку, що виключає змогу ставити вчинене діяння за вину. Мета цього критерію – окреслення порушень психіки, які, на думку законодавців, виключають осудність [4, с. 33]. Відповідно, розглядуваний критерій визначається двома наведеними нижче ознаками.

1) Інтелектуальна ознака юридичного (патопсихологічного) критерію осудності. Ця ознака передбачає здатність особи адекватно усвідомлювати суспільну небезпечність вчиненого діяння, а саме змогу розуміти як фактичний характер вчиненого нею діяння, так і його соціальний зміст.

Необхідність здатності усвідомлення не лише фактичної сторони вчиненого діяння, але і його соціального сенсу продиктовано тією обставиною, що особа здебільшого тією чи іншою мірою усвідомлює фактичний характер своїх діянь, однак не завжди належною мірою розуміє їх суспільну небезпеку. У такому разі, як зазначають проф. Б.А. Спасенніков, А.Н. Тихоміров та А.В. Вілкова, особа, котра страждає на параноїдальну шизофренію з маренням переслідування (хронічний психічний розлад), завдала удар ножем у шию колезі (нібито переслідувачеві), усвідомлюючи, що у неї в руці ніж і вона наносить ним удар у шию переслідувачу, що зумовить припинення переслідування. Таким чином, особа усвідомлювала фактичний характер своїх дій, а не їхню суспільну небезпеку [5, с. 5]. З цього приводу проф. В.В. Горінов наголошує на тому, що змога «керувати власними діями» означає здатність у відповідній ситуації здійснювати довірливі й усвідомлені вчинки, свободу вибору цілей та засобів досягнення. Усвідомлення особою суспільної небезпеки своїх дій означає, що особа розуміла, що дії, які вона вчиняє, заподіють шкоду особистості, власності, громадському порядку. Крім того, осудну особу характеризує також збережена здатність «передбачити» наслідки (подумки уявляти собі наслідки, які можуть настати у результаті вчинення протиправних дій) [6, с. 72]. Отже, нерозуміння змісту фактичної сторони своєї дії або бездіяльності, зазвичай значиме нерозуміння особою причинного зв'язку між вчиненим діянням і наслідками. Проте найголовнішим у змісті інтелектуальної ознаки є саме нерозуміння особою соціального сенсу дії.

2) Вольова ознака юридичного (патопсихологічного) критерію осудності. Вольова сфера людини, як правило, завжди нерозривно пов'язана зі сферою свідомості. Вбачається, що вольовий акт – продукт свідомості (хоча нині цей факт не можна осмислювати як однозначний). Вчені проф. Б.В. Шостакович, проф. В.В. Горінов, а також Л.О. Перезголін у цьому контексті зазначають, що вольовий акт – це складний, багатовісний процес, що включає потребу (бажання), котре визначає мотивацію поведінки,

усвідомлення потреби, боротьбу мотивів, вибір способу реалізації, запуск реалізації, контроль реалізації [7, с. 42]. Відповідно, у вольовій ознаці досліджуваного критерію осудності акцент робиться саме на здатності особи «панувати над собою» [8, с. 85]. Водночас ця здатність зовсім не презюмує осудність людини, адже вольовий акт здатна вчинити також і неосудна особа, наприклад, коли особа мотивовано бажає вчинити дію, але при цьому, як ми вже зазначали, маючи порушення мислення, не здатна достатньою мірою усвідомити об'єктивний характер цих дій.

Таким чином, кримінальній відповідальності підлягає людина, котра вчинила діяння, відповідальність за яке передбачено у КК України, при цьому була здатною: (а) розуміти фактичну сторону вчиненого нею діяння та його соціальний зміст; (б) «панувати над собою». Отже, у контексті досліджуваного питання необхідно підкреслити, що, беручи до уваги інтелектуальну та вольову ознаки юридичного критерію осудності, в корупційних злочинах осудність корупціонера буде констатуватися тоді, коли він повною мірою міг:

1) усвідомлювати своє діяння (його фактичний характер і суспільно небезпечний контекст), а також передбачати наслідки такої дії, тобто тоді, коли у особи не спостерігаються симптоми достатнього порушення мислення. Отже, інтелектуальний момент юридичного (патопсихологічного) критерію в контексті суб'єкта корупційного злочину буде означати те, що учасник корупційних відносин (залежно від складності моделі цих відносин, це «надавач неправомірної корупційної вигоди», «отримувач неправомірної корупційної вигоди», «корупційний посередник», «кінцевий отримувач корупційної вигоди») усвідомлює власні дії (відповідно, це обіцянка та дача хабара, вимагання та отримання хабара, «корупційне посередництво», отримання корупційної вигоди «кінцевим отримувачем корупційної вигоди») у взаємовідносинах того, хто вимагає, та того, хто дає хабар) під час скоєння корупційного злочину.

Тобто в окресленому контексті йдеться саме про те, що особа, котра задіяна у корупційних відносинах, здатна через відсутність у неї будь-якого психічного розладу, що спотворює її мислення, у повному обсязі усвідомлювати фактичний характер власних діянь та суспільну небезпеку власної злочинної поведінки (тобто те, що особа вимагає, отримує неправомірну вигоду або ж пропонує, дає цю вигоду, вчиняючи таким чином злочин) у відповідній ситуації або обставині. Тому не можна говорити про те, що особа, яка дає або ж приймає хабар, коїть корупційний злочин, якщо ця особа не здатна здійснювати нормальну розумову діяльність, адекватно орієнтуватися в об'єктивній дійсності, а також сприймати навколишнє оточення, явища зовнішнього світу, «передбачати» наслідки своїх діянь;

(2) керувати власними діями, тобто тоді, коли у особи не будуть спостерігатися порушення довільної діяльності. Таким чином суб'єктом корупційного злочину може бути особа, яка не лише усвідомлювала свої вчинки, а й свідомо керувала ними, тобто без спотворюючого та руйнівного впливу психічного розладу (а якщо в особи є патологічні зміни психіки, то вони не були причиною вчиненого діяння). Зокрема, не може вважатися суб'єктом корупційного злочину: особа, яка вимагає хабар через відповідну патологію потягів та інстинктів, тобто, будучи обтяженою патологічним імпульсивно виникаючим потягом до крадіжок із непереборною потребою задовольнити це прагнення (клептоманія – Клас V F63.2 МКХ-10); особа, що дає хабар та, наприклад, страждає в цей момент повною нерозвиненістю або ж втратою вольової активності (абулія).

Відповідно, можемо дійти висновку, що особа, що вчинила корупційне діяння, за яке передбачається кримінальна відповідальність Особливою частиною Кримінального кодексу, буде вважатися осудною, тобто може вважатися суб'єктом корупційного злочину у тому разі, коли ця особа, вчиняючи корупційний злочин, була спроможна свідо-

мо керувати власною поведінкою та здатна усвідомлювати своє діяння (його фактичний характер і суспільно небезпечний контекст, у тому сенсі, в якому цей контекст викладено законодавцем у кримінальному законі), а також передбачати наслідки цього діяння.

Що ж стосується другого критерію осудності суб'єкта корупційного злочину, то таким є *психіатричний (медико-біологічний) критерій* – якісний критерій, що дає змогу характеризувати психологічне здоров'я особи на предмет обтяження психіки відповідної особи тими чи іншими патологіями, що виключають осудність. Через презумпцію осудності особи особа вважається осудною, доки у передбаченому законом порядку не порушується питання про її неосудність, а її неосудність не буде у законний спосіб встановлено. Зокрема, відповідно до ст. 3 Закону України «Про психіатричну допомогу» кожна особа вважається такою, що не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах та в порядку, передбачених законодавством України.

Варто мати на увазі, що в психіатрії, як правило, викремлюють вроджені (інфекції під час вагітності, прийом лікарських або токсичних речовин, алкоголь, куріння, сильні стреси, різкі перепади артеріального тиску та температури тіла, вплив радіоактивного й рентгенівського випромінювання, нестача вітамінів, кисневе голодування плоду чи зтяжні пологи, передчасне відшарування плаценти та інші порушення), а також набуті (забій головного мозку та інші види черепно-мозкової травми, хронічне порушення мозкового кровообігу, атеросклероз, цукровий діабет, ішемія, жовтяниця, вегето-судинна дистонія тощо) причини формування психічних захворювань. При цьому у ч. 2 ст. 19 КК України закріплено чотири ознаки хворобливих станів, які можуть бути причиною неосудності:

1) хронічне психічне захворювання. Поняття «хронічне» (*chronicus* від грец. *chronos* – час) у прямому сенсі означає «тривалий, дуже тривалий, такий, що повільно розвивається, повільно протікає, зтяжний». У медицині «хронічним» позначається «тип перебігу хворобливого стану, велика тривалість хворобливого процесу, без схильності до настання поліпшення (спонтанного або у результаті лікування)» [9, с. 1090]. Отже, хронічний психічний розлад об'єднує захворювання, що характеризуються тривалістю перебігу та тенденцією до прогресування [4, с. 32]. Зокрема, такими можна вважати: шизофренію (Клас V F20 МКХ-10), маячний розлад (Клас V F22.0 МКХ-10), біполярний афективний розлад (Клас V F31 МКХ-10) тощо;

2) тимчасовий розлад психічної діяльності, тобто психічне захворювання, яке починається раптово, характеризується швидким розвитком, триває порівняно недовго та, як правило, закінчується повним одужанням [10, с. 359]. Виняткові стани виникають в осіб, котрі не страждають на психічні захворювання, та можуть мати епізодичний характер у житті. До виключних станів належать, зокрема: патологічний афект; сутінкові стани свідомості; реакція короткого замикання; патологічний просоночний стан, а також алкогольні психози [11, с. 69];

3) недоумство, тобто глибокий малозворотний вроджений (олігофренія) або ж набутий (деменція) дефект психіки, що проявляється у слабкості інтелекту, втраті раніше придбаних знань та/або нездатності набути нові знання, а також у бідності психіки загалом [12, с. 338]. Важливо

враховувати, що слабоумство буває трьох ступенів: легка ступінь слабоумства – дебільність; середня ступінь слабоумства – імбецильність; важка ступінь слабоумства – ідіотія [9, с. 253; 13, с. 279, 280];

4) інший хворобливий стан психіки. На думку проф. В.В. Горінова, під цим поняттям мають бути на увазі такі патологічні стани, які не можна вважати ані власне психічними розладами, які мають патокінез, ані недоумством [6, с. 72]. У той же час проф. Б.А. Спасенніков та А.Н. Тихоміров вказують на те, що до «інших хворобливих станів психіки» належать ті порушення психіки, що зумовлюють розлади соціальної адаптації, зміни звичних форм поведінки та усвідомлення дійсності. Поняття цих станів психіки значно ширше, аніж поняття психічної хвороби, тому вчені у межах кримінального права цілком слушно уникають вживання терміна «психічна хвороба» [14, с. 8].

Таким чином, можемо дійти висновку, що будь-яка фізична особа, котра вчинила корупційне діяння та під час цього діяння досягла віку суб'єкта корупційного злочину, може вважатись такою, що підлягає кримінальній відповідальності, будучи суб'єктом цього злочину. Унеможливити окреслене лише доведення у законному порядку факту відсутності юридичного та патопсихологічного критерію осудності та/або наявності у психіці вказаної особи певних хворобливих станів, які виключають осудність особи відповідно до кримінального закону.

Висновки. Розглянувши юридичний (патопсихологічний) та психіатричний критерії осудності суб'єктів корупційних злочинів, варто наголосити на тому, що ці критерії, поза сумнівами, мають існувати в нерозривній єдності: осмислюючи природу осудності в юридичному (психологічному) контексті, не можна ігнорувати психіатричну сторону питання, і осмислюючи осудність у психіатричному контексті, не можна оминати увагою юридичний (патопсихологічний) аспект цієї проблеми. Таким чином, юридичний критерій осудності є обґрунтованим, якщо він знаходить зв'язок із психіатричним критерієм, за умови, що психіатричний критерій відповідає вказівці на патопсихологічні особливості осудності у кримінальному законі.

Отже, доведення стану осудності суб'єкта корупційного злочину, з огляду на ознаки юридичного та патопсихологічного критерію осудності, виявляється у тому, що суб'єкт, скоюючи корупційний злочин, був здатним адекватно (свідомо) керувати своєю поведінкою та спроможним усвідомлювати своє діяння (його фактичний характер і суспільно небезпечний контекст у тому сенсі, в якому цей контекст викладено законодавцем), а також передбачати наслідки цього діяння. Між тим, відповідно до психіатричного критерію, особа, котра вчинила корупційне діяння, за яке передбачена кримінальна відповідальність, може визнаватись неосудною, тобто не розумітись як суб'єкт корупційного злочину, у разі, якщо її психіка характеризується ознаками хворобливих станів, а саме: 1) хронічне психічне захворювання (шизофренія, маячний розлад, біполярний афективний розлад тощо); 2) тимчасовий розлад психічної діяльності (сутінкові стани свідомості, реакція короткого замикання, патологічний просоночний стан тощо); 3) недоумство (олігофренія; деменція); 4) інший хворобливий стан психіки (певні порушення психіки, які зумовлюють розлади соціальної адаптації, зміни звичних форм поведінки та адекватного усвідомлення об'єктивної дійсності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гладкий В.В. Бедность, нищета и криминализация общества. Актуальные научные исследования в современном мире. 2017. Вып. 6(26), Ч. 6. С. 35–55. DOI: 10.5281/zenodo.572330.
2. Гладкий В.В. Проявления коррупции в Восточной Европе. Траектория Науки = Path of Science. 2018. Vol. 4, No 1(30). P. 4001–4012. DOI: 10.22178/pos.30-5.
3. Орловська Н.А. Осудність та її види (порівняльний аналіз законодавства України та інших держав): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 20 с.
4. Короленко В.В., Короленко Р.Ц. Проблема вменяемости в судебной психиатрии. Вестник судебной медицины. 2013. Т. 2, № 2. С. 31–35.
5. Спасенников Б.А., Тихоміров А.Н., Вилкова А.Н. Уголовно-правовое значение психических расстройств. Вестник института: преступление, наказание, исправление. 2015. № 4(28). С. 4–8.

6. Горинов В.В. Понятие «иное болезненное состояние психики» в формуле невменяемости (научный обзор). Психическое здоровье. 2010. Т. 8. № 8. С. 72–76.
7. Шостакович Б.В., Горинов В.В., Пережогин Л.О. Способ диагностики степени выраженности волевых расстройств в судебно-психиатрической клинике. Социальная и клиническая психиатрия. 2000. Т. 3. С. 42–48.
8. Беребин М.А., Рязанова А.Ю. Судебно-экспертная психологическая оценка способности понимать значение своих действий и руководить ими и ее особенности при психологической диагностике несовершеннолетних с органическим расстройством личности. Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Психология. 2014. Т. 7, № 2. С. 83–92.
9. Психиатрический энциклопедический словарь / сост.: И.А. Стоименов, М.И. Стоименова, П.И. Коева, Г.М. Коев, П.Л. Попов, Л.Ц. Стоименова. Киев: МАУП, 2003. 1200 с.
10. Нестеренко Н.О. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 176 Кримінального кодексу України. Від громадянського суспільства – до правової держави: збірник тез VIII Міжнар. наук. Internet-конф. студ. та молодих вчених (м. Харків, 26 квіт. 2013 р.). Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. С. 357–359.
11. Рыжова О.А., Паменкова И.А. Невменяемость и ограниченная вменяемость: понятие, критерии, значение в российском уголовном праве. Наука. Общество. Государство. 2016. № 1(13). С. 68–75.
12. Юридическая психология: терминологический словарь / сост.: А.М. Бандурка, В.С. Венедиктов, А.В. Тимченко, В.Е. Христенко, В.Б. Калиновский; под ред. А.М. Бандурки. Харьков: Тимченко, 2005. 432 с.
13. Войтко В.В. Короткий дефектологічний словник. Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону на засадах інноваційного розвитку: наук.-метод. вісн. № 50. Кіровоград: КЗ «КОІППО ім. Василя Сухомлинського», 2014. С. 274–287.
14. Спасенников Б.А., Тихомиров А.Н. К вопросу о медицинском критерии невменяемости. Вестник института: преступление, наказание, исправление. 2014. № 1(25). С. 7–12.

UDC 343.2

SYSTEMIC BACKGROUND FOR OPERATION OF THE CRIME PREVENTION MECHANISM

СИСТЕМНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Horinetskyi Y.I.,

PhD (Law),

Associate Professor at Crime-law Department,

Law School,

Uzhhorod National University

The paper is aimed at studying the systemic features of crime preventive actions basing on the analysis of some specific features of using systemic approach in criminological studies and definition of the respective notion. The analysis of the basic elements of the crime prevention mechanism is also conducted in the paper, the studied notion is formulated on this base and the differences are shown between the closest notions.

Key words: systemic approach, crime prevention mechanism, criminological activity.

У статті на основі аналізу окремих специфічних рис застосування системного підходу у кримінологічних дослідженнях та формулювання відповідного визначення розглянуто системні властивості діяльності із протидії злочинності. Проведено аналіз основних елементів механізму протидії злочинності та сформульовано на цій основі його поняття, а також визначені відмінності від суміжних категорій.

Ключові слова: системний аналіз, механізм протидії злочинності, кримінологічна діяльність, функціонування, ефективність.

В статье на основе анализа отдельных специфических черт применения системного подхода в криминалистических исследованиях и формулировки соответствующего определения рассмотрены системные свойства деятельности по противодействию преступности. Проведен анализ основных элементов механизма противодействия преступности и сформулированы на этой основе его понятия, а также определены отличия от смежных категорий.

Ключевые слова: системный анализ, механизм противодействия преступности, криминалистическая деятельность, функционирование, эффективность.

Guaranteeing national security of the state has a great importance nowadays under ongoing processes of democratic transformations in Ukraine. Development and implementation of legal, organizational and managerial measures aimed at crime prevention, as well as operating the complex of measures aimed at reaching socially acceptable crime level, minimization of crime-related consequences become predominant factor in this sphere. Therefore, the study of systemic approaches to operation of the crime prevention mechanism in Ukraine is so important.

This topic is characterized with the specific sense. For a number of years it has not been considered as an independent one, and was studied in an inconsistent manner, within a one-side approach without any practical focus. At the same time, we have to mention that this topic has been attractive for scholars. The objectives of criminological process within the aspects of operation of its mechanisms were studied by G.A. Avanesov, O.V. Bokov, L.M. Davydenko, O.G. Kalman, V.M. Kudryavtsev, F.A. Lopushansky, V.V. Luneyev, O.B. Sakharov, V.M. Somin, S.Ye. Vitsyn, A.Ye. Zhalynsky and

other criminologists. However, the phenomenologies of this specific organizational and managerial phenomenon in modern criminological science have been studied fragmentarily.

The aim of the paper is to substantiate the sense and contents of systemic backgrounds of the crime prevention mechanism, taking into account the formulation of the new paradigm of objectives and tasks of activity, as well as objective fundamentals of transition to other tools of strategic and tactical reactions to crimes. At this, undoubtedly, the results of existing native background in crime-prevention should be taken into consideration, as well as positive tendencies both in regulation and practical activity in the studied area conducted by the authorized bodies of some states.

The importance of analyzing the problem of the crime prevention mechanism's operation is also influenced by the fact, that the theory of criminology develops provisions that can be used by different sciences somehow related to crime prevention. This especially concerns Criminal Law, Criminal Procedural Law and Criminal Executive Law.